

Received: October 28, 2021; Revised: November 25, 2021; Accepted: December 1, 2021;
วันรับบทความ: 28 ตุลาคม 2564; วันแก้ไขบทความ: 25 พฤศจิกายน 2564; วันตอบรับบทความ: 1 ธันวาคม 2564;

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาใน
ศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2
**GUIDELINES ON DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL
LEADERSHIP FOR 21ST CENTURY ADMINISTRATORS
UNDER LOEI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICE 2**

รวิภา ศรีวัตร¹

สุชาติ บางวิเศษ²

สุขุม พรหมเมืองคุณ³

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Rawipha Sriwat¹

Suchat Bangwiset²

Sukhum Prommuangkun³

^{1,2,3}Loei Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: thithima.sri@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 (2) เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และ (3) ประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีการดำเนินการ 3 ระยะ ในระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 308 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 33 คน และครูจำนวน 275 คน โดยการเปรียบเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Krejcie and Morgan) และทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.81 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 พัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาใน

ศตวรรษที่ 21 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาพหุกรณี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ขั้นตอนที่ 2 การสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาวิเคราะห์ และระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินอิงเกณฑ์ผู้ทรงคุณวุฒิ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.13) สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = 0.08) และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 คือ ด้านการนิเทศและประเมินผลการสอนของครู ($PNI_{Modified} = 0.58$) 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบ 5 ด้าน 3) ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$, S.D. = 0.23)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ; แนวทาง; การพัฒนา;

ABSTRACT

The purposes of the research were to (1) study current conditions, desirable conditions and necessary needs of the guidelines on development of instructional leadership of the 21st century administrators under Loei Primary Educational Service Area Office 2, (2) to develop the guidelines on development of instructional leadership of the 21st century administrators under Loei Primary Educational Service Area Office 2, and (3) to assess the guidelines on development of instructional leadership of 21st century administrators under Loei Primary Educational Service Area Office 2. The research was conducted into three phrases. The first phrase was on the study of current conditions, desirable conditions, and necessary needs. The 308 samples of the research were 33 school administrators and 275 teachers, selected by Krejcie and Morgan's table and the stratified random sampling. The research instrument used for data collection was the questionnaire with reliability of 0.81; the statistics used for data analysis comprised of frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and the priority needs index (PNI). The second phrase was on the development of the guidelines on development of instructional leadership of the 21st century administrators, consisting of two steps: the first step was on the multi-case study, in which the instrument used for data collection was the semi-structured interview; the second step was on the focus group discussion, by which the instrument used for data collection was the focus group note, and the data analysis was conducted by the descriptive statistics. The third phrase was on the assessment

of the guidelines on development of instructional leadership of the 21st century administrators, in which the instrument was the criterion-referenced evaluation, and the statistics used for data analysis were arithmetic mean and standard deviation.

The research results were as follows: 1) The current condition was found to be overall at a high level ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.13), the desirable was found to be overall at the highest level ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = 0.08), and the first priority needs index comprised of the teaching supervision and the teaching assessment ($PNI_{Modified} = 0.58$). 2) The guidelines on development of instructional leadership of the 21st century administrators consisted of five factors. 3) The assessment of the guidelines on development of instructional leadership of the 21st century administrators was found to be overall at the highest level ($\bar{X} = 4.90$, S.D. = 0.23).

Keywords: Instructional Leadership; Guideline; Development;

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคตโดยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สถานศึกษาเป็นองค์กรที่มีบทบาทหลักในการจัดการศึกษา ซึ่งสิ่งที่จะบ่งชี้ว่าการจัดการศึกษาในสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนแก่ ภารกิจหลักที่สำคัญของสถานศึกษาคือการจัดการเรียนการสอนทั้งผู้บริหารโรงเรียน คณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ความเข้าใจให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดแนวทางปฏิบัติ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาอย่างมาก จำเป็นจะต้องเป็นผู้มีความรู้ดี มีปฏิภาณไหวพริบดี มีบุคลิกภาพดี มีความคิดริเริ่ม รู้จักพัฒนาตนเองในการโน้มน้าวจิตใจ มีความเข้าใจบุคคลิกทั่วไปและเข้าใจสังคมได้ดี และผู้บริหารคือบุคคลสำคัญที่จะขับเคลื่อนระบบงานวิชาการเพื่อให้กลไกในสถานศึกษาได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2562 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต2 ยังพบปัญหาการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา ได้แก่ ปัญหาด้านคุณภาพการจัดการศึกษา ปัญหาด้านโอกาสทางการศึกษา และด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาชั้น จากข้อมูลดังกล่าวทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษาชั้นพื้นฐานที่สำคัญเพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาชั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2, 2562)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการนั้นมีความสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาและขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต2 เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในด้านอื่น ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2
3. เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต2

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีแบบผสมผสาน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 2

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 147 คน และครู จำนวน 1,409 คน รวมทั้งสิ้น 1,556 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 308 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 33 คน และครู จำนวน 275 คน ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามอำเภอและขนาดของโรงเรียน

ระยะที่ 2 พัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 2

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จทางการบริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเป้าหมาย จำนวน 10 คน

ระยะที่ 3 การประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประเมินครั้งนี้ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 2

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ คือแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 2 ที่ผู้วิจัยสร้างแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 49 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะเป็นการตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำนวน 49 ข้อ โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์พิจารณาคำตอบดังนี้

- 5 หมายถึง ผู้บริหารปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ผู้บริหารปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ผู้บริหารปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ผู้บริหารปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ผู้บริหารปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยมีการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามโดยถือตามเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

ค่าเฉลี่ย	แปลความหมาย
4.51-5.00	ผู้บริหารปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51-4.50	ผู้บริหารปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
2.51-3.50	ผู้บริหารปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
1.51-2.50	ผู้บริหารปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
1.00-1.50	ผู้บริหารปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ระยะที่ 2 พัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แนวทางการพัฒนาของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ระยะที่ 3 การประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบประเมินอิงผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 13 ข้อ โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 รายด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา	สภาพ ปัจจุบัน		สภาพที่พึง ประสงค์		PNI Modified	ที่
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
	1. ด้านการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และ การสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน	3.61	0.14	4.95		
2. ด้านการนิเทศและประเมินผลการสอนของ ครู	3.10	0.12	4.89	0.10	0.58	1
3. ด้านการบริหารและประสานงานการใช้ หลักสูตร	3.82	0.13	4.97	0.05	0.30	3
4. ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ	3.79	0.16	4.89	0.11	0.29	4
5. ด้านการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมและการสร้าง บรรยากาศการเรียนรู้	3.82	0.14	4.93	0.10	0.29	5

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.13) สภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = 0.08) และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ด้านการนิเทศและประเมินผลการสอนของครู (PNI_{Modified} = 0.58) 2) ด้านการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์และการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน (PNI_{Modified} = 0.37) และ 3) ด้านการบริหารและประสานงานการใช้หลักสูตร (PNI_{Modified} = 0.30)

จากนั้นผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นมาเรียงลำดับและสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อนำไปสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนำผลการสัมภาษณ์มากร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 และนำร่างฯ มาจัดสนทนากลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญวิพากษ์และเสนอแนะเพื่อปรับปรุง จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำเพื่อให้ได้ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ที่สมบูรณ์

ระยะที่ 2 พัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

ผลการพัฒนาแนวทางฯ พบว่า 1) ด้านการกำหนดเป้าหมายและการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน ประกอบด้วย 3 วิธีการพัฒนา 3 กิจกรรม 3 การปฏิบัติ และ 1 เครื่องมือ 2) ด้านการนิเทศและการประเมินผลการสอนของครู ประกอบด้วย 4 วิธีการพัฒนา 4 กิจกรรม 4 การปฏิบัติ และ 3 เครื่องมือ 3) ด้านการบริหารและการประสานงานการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย 2 วิธีการพัฒนา 4 กิจกรรม 2 การปฏิบัติและ 3 เครื่องมือ 4) ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ประกอบด้วย 1 วิธีการพัฒนา 4 กิจกรรม 4 การปฏิบัติ และ 5) ด้านการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ ประกอบด้วย 2 วิธีการพัฒนา 5 กิจกรรม 5 การปฏิบัติ และ 2 เครื่องมือ

ระยะที่ 3 การประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

ผลการประเมินความเหมาะสมของเนื้อหาในแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยอิงผู้ทรงคุณวุฒิ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.30) เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ลำดับที่ 1 คือความเป็นประโยชน์โดยอิงผู้ทรงคุณวุฒิ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$, S.D. = 0.28) รองลงมาคือด้านความเหมาะสมโดยอิงผู้ทรงคุณวุฒิ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$, S.D. = 0.23) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือความเป็นไปได้ โดยอิงผู้ทรงคุณวุฒิ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.41)

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบัน ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.62$, S.D. = 0.13) ทั้งนี้ เป็นเพราะ การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2562 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต2 ยังพบปัญหาการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา ได้แก่ ปัญหาด้านคุณภาพการจัดการศึกษา ปัญหาด้านโอกาสทางการศึกษา และด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับ วิศวะ ผลทอง (2562) ที่ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ในภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดการบูรณาการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ส่วนด้านการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดซึ่งอยู่ในระดับมาก

2. สภาพที่พึงประสงค์ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}=4.92$, S.D. = 0.08) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เป็นเพราะการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพจะดำเนินไปได้ต้องอาศัยบุคคลสำคัญในการดำเนินการจัดการกิจการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาการศึกษาอย่างมาก สอดคล้องกับ อุไรวรรณ ศรีศักดิ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านการนิเทศและประเมินผลการสอนของครู (0.58) เป็นลำดับที่ 1 ด้านการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์และสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน (0.37) เป็นลำดับที่ 2 ด้านการบริหารงานและประสานงานการใช้หลักสูตร เป็นลำดับที่ 3 (0.37) ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนา

วิชาชีพ เป็นลำดับที่ 4 (0.30) และด้านการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ เป็นลำดับที่ 5 (0.29) ทั้งนี้เป็นเพราะทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ การกำหนดมาตรการในการสนับสนุนสถานศึกษาให้เร่งยกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้มีระดับที่สูงขึ้นทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยใช้ทางเลือกในการยกระดับที่หลากหลายวิธีเพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาในการเข้ารับการประเมินคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกอย่างมีระบบและสร้างเครือข่ายการประกันคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีการพัฒนาศักยภาพ ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันที่มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาจัดการศึกษา รวมทั้งรูปแบบความหลากหลายในการแสวงหาความรู้และกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาจัดหาแหล่งเรียนรู้ให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ ญัตติ จันทรโสภณ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในองค์ประกอบดังต่อไปนี้ ลำดับที่ 1 การบริหารจัดการหลักสูตร ลำดับที่ 2 การเสริมสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ และลำดับที่ 3 การกำหนดพันธกิจของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านการกำหนดเป้าหมายและการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา ผู้บริหารควรตระหนักและควรพัฒนาในส่วนของการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนโดยเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน
2. ด้านการนิเทศและการประเมินผลการสอนของครู ผู้บริหารควรมีการแต่งตั้งคณะทำงานด้านวิชาการเพื่อให้การดำเนินงานด้านวิชาการของสถานศึกษามีประสิทธิภาพ และผู้บริหารได้มีการเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับการจัดการเรียนการ

สอนซึ่งควรส่งเสริมให้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เป็นจุดเด่นในด้านการนิเทศและการประเมินผลการสอนของครู

3. ด้านการบริหารและการประสานงานการใช้หลักสูตร ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมาย วิสัยทัศน์ของโรงเรียน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

4. ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนานวัตกรรมเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน และเพื่อพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ

5. ด้านการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ ผู้บริหารควรมีนโยบายให้จัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาขึ้นและทำการเผยแพร่แหล่งเรียนรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้และความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่นเพื่อสร้างเครือข่ายทางการศึกษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลอย เขต 2 พบว่า ด้านการนิเทศและประเมินผลการสอนของครู มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด จึงเป็นด้านที่น่าสนใจและให้ความสำคัญในการศึกษาพัฒนาและทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อหาแนวทางหรือรูปแบบในการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

2. การวิจัยเพื่อต่อยอดองค์ความรู้เกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในครั้งต่อไปควรศึกษาในด้านอื่น ๆ ให้มีความหลากหลายและเพื่อให้สอดคล้องกับสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

1. สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลอย เขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ด้านการนิเทศและประเมินผลการสอนของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่า ด้านการนิเทศและประเมินผลการสอนของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 12 วิธีการพัฒนา 20 กิจกรรม 18 วิธีปฏิบัติ 9 เครื่องมือ ดังนี้

4.1) ด้านการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์และสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน พบว่า มี 3 วิธีการพัฒนา ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมระหว่างครูกับผู้บริหารและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในและภายนอกสถานศึกษา ประกอบด้วย 1 กิจกรรม 1 วิธีปฏิบัติ 1 เครื่องมือ 2) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพของโรงเรียน (SWOT) ประกอบด้วย 1 กิจกรรม 1 วิธีปฏิบัติ 1 เครื่องมือ 3) จัดตั้งช่องทางการสื่อสาร และประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษา ประกอบด้วย 1 กิจกรรม 1 วิธีปฏิบัติ 1 เครื่องมือ

4.2) ด้านการนิเทศและประเมินผลการสอนของครู พบว่า มี 4 วิธีการพัฒนา 4 กิจกรรม 4 วิธีปฏิบัติ 3 เครื่องมือ ได้แก่ 1) การนิเทศภายใต้กรอบแนวคิดวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA ประกอบด้วย 1 กิจกรรม 1 วิธีปฏิบัติ 2 เครื่องมือ 2) การนิเทศตามกระบวนการ Open Approach ประกอบด้วย 1 กิจกรรม 1 วิธีปฏิบัติ 2 เครื่องมือ 3) การนิเทศโดยกระบวนการ Professional Learning Community (PLC) ประกอบด้วย 1 กิจกรรม 1 วิธีปฏิบัติ 2 เครื่องมือ 4) การนิเทศโดยกระบวนการ Coaching Process ประกอบด้วย 1 กิจกรรม 1 วิธีปฏิบัติ 2 เครื่องมือ

4.3) ด้านการบริหารงานและประสานงานการใช้หลักสูตร พบว่า มี 2 วิธีการพัฒนา 4 กิจกรรม 2 วิธีปฏิบัติ 3 เครื่องมือ ได้แก่ 1) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1 กิจกรรม 1 วิธีปฏิบัติ 2 เครื่องมือ 2) การจัดให้มีหลากหลายทางหลักสูตร ประกอบด้วย 1 กิจกรรม 1 วิธีปฏิบัติ 2 เครื่องมือ

4.4) ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ พบว่า มี 1 วิธีการพัฒนา 4 กิจกรรม 4 วิธีปฏิบัติ ได้แก่ 1) การพัฒนาตนเองของผู้บริหาร ประกอบด้วย 4 กิจกรรม 4 วิธีปฏิบัติ

4.5) ด้านการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ พบว่า มี 2 วิธีการพัฒนา 5 กิจกรรม 5 วิธีปฏิบัติ 2 เครื่องมือ ได้แก่ 1) พัฒนาสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 กิจกรรม 3 วิธีปฏิบัติ 1 เครื่องมือ 2) พัฒนาสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียน ประกอบด้วย 2 กิจกรรม 2 วิธีปฏิบัติ 1 เครื่องมือ

เอกสารอ้างอิง

ณัฐวุฒิ จันทรโสภา. (2558). *การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วิศวะ ผลทอง. (2562). *ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลอย เขต 2. (2562, 27 ธันวาคม). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563*. เลขที่ 1/2563.

สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา (2560, มีนาคม). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. อันดับ ที่ 10/2560.

อุไรวรรณ ศรีศักดิ์. (2560). *การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.